

RELIGIE

Educația religioasă este esențială în promovarea unei exprimări oneste și echilibrate a propriei identități, ca parte a dialogului social, bazat pe respectul față de demnitatea persoanei umane. Religia înglobează o sursă de valori, educative, spirituale și comportamentale.

Religia se predă, în funcție de opțiune, o oră pe săptămână la nivel primar, gimnazial și liceal, profesorii fiind pregătiți în instituții de stat cu cooperarea cultelor, angajați în urma examenelor publice naționale, cu acordul cultului, după proceduri identice cu ceilalți profesori, supuși tuturor cerințelor publice specifice postului, aplicabile celorlalți profesori.

Interesul general al disciplinei Religie este de modelare a caracterului și de formare a personalității elevilor, în concordanță cu valorile religios-morale, prin integrarea conținuturilor specifice în structurarea de atitudini moral-civice și prin aplicarea învățăturilor religios –morale în viața proprie și a comunității.

Ora de religie, în cadrul mai amplu al dialogului inter-cultural și inter-religios, este promovată la nivel european nu doar ca mijloc de realizare a coeziunii sociale intern europene, în baza cunoașterii și a respectului pentru propria identitate și pentru identitățile celorlalți, ci și ca modalitate de prevenire a unor tensiuni religioase și sociale.

Statele membre ale **Uniunii Europene** includ educația religioasă în curriculum-ul lor național. Accentul la nivel european cade din ce în ce mai mult pe activități menite să încurajeze o cultură a păcii, iar recomandările converg spre o abordare integrată a valorilor religioase, spirituale și moral-civice.

Raportul *Blended learning in school education –guidelines for the start of the academic year 2020/21* (European Commission, 2020) atrage atenția că începutul anului școlar 2020-2021 aduce cu sine un ansamblu de provocări, inclusiv cu privire la curriculumul școlar, care necesită planificare anticipată și flexibilitate continuă. Se subliniază ideea că, dincolo de dificultăți, experiența învățării de la distanță a evidențiat posibilitatea de a opta pentru o **schimbare de paradigmă în plan educațional** prin adaptarea modalităților „tradiționale” de organizare a predării și a învățării la specificul învățării la distanță, prin accentul real pus pe dezvoltarea de competențe și pe inovație în organizare și în plan metodologic.

În raportul *Schooling disrupted, schooling rethought* How the Covid-19 pandemic is changing education (OECD, 2020) se evidențiază că, în majoritatea țărilor, închiderea școlilor a redus semnificativ timpul efectiv alocat parcurgerii curriculumului în anul școlar 2019-2020 și că au existat practici diferite ale sistemelor educaționale, în plan curricular (unele țări și școli au optat pentru prioritizarea elementelor de curriculum esențiale pentru progresul și examenele elevilor; alte țări au considerat că în plan curricular este nevoie de accentuarea unei game mai largi de competențe cognitive, sociale și emoționale ale elevilor). Investiția în învățarea digitală este văzută de majoritatea țărilor nu numai ca un răspuns la o situație de criză, ci ca o măsură de promovare a învățării combinate și a mediilor de învățare inovative. Raportul sintetizează un *checklist* cu măsuri de susținere a continuării învățării; dintre acestea, cele cu relevanță directă pentru curriculumul școlar fac referire la următoarele aspecte:

- a pregăti strategii curriculare dinamice de **continuitate educațională** pentru anul școlar 2020-2021, flexibile și ajustabile la nevoile diferitelor categorii de elevi;
- a identifica și a valorifica **lecțiile învățate** în prima fază a pandemiei (ce probleme, ce nevoi, ce soluții în plan curricular);
- a identifica **resursele** financiare, umane, materiale, educaționale necesare continuării învățării;
- a regândi **rolurile** actorilor educaționali (profesori, elevi, părinți) în învățarea la distanță: elevii devin agenți ai propriei lor învățări, mai autonomi, mai independenți; profesorii – predau altfel, cu altfel de resurse, interacționează altfel cu elevii și încearcă să răspundă nu numai nevoilor academice, ci și celor socio-emoționale ale elevilor; părinții – se implică mai mult în sprijinul copiilor;
- a susține dezvoltarea profesională a **profesorilor** (formare, coaching, îndrumare etc.), pentru a asigura continuitatea educațională, pentru a utiliza noi strategii, noi roluri, pentru a aborda altfel curriculumul;
- a dezvolta abilitățile **elevilor** pentru învățarea față în față și învățarea la distanță, pentru învățarea colaborativă și învățarea autonomă de acasă;
- a recupera pierderile în învățare, prin timp alocat remedierii, prin resurse și strategii adaptate, prin crearea de **oportunități extinse** de învățare;
- a promova **inovația** la toate nivelurile și aspectele sistemului de învățământ, inclusiv la nivel curricular.

La nivelul național școala la distanță a avut implicații: asupra predării tuturor disciplinelor de studiu (alte metode, alte resurse educaționale, alt mod de interacțiune cu elevii, alte resurse de timp etc.); asupra învățării (alte metode, altă organizare a timpului de învățare, alte resurse de învățare, alt mod de interacțiune dintre profesori și elevi etc.); asupra școlii în ansamblu (management școlar, cultura școlii etc.).

În acest context, la nivel național s-a decis elaborarea de ghiduri metodologice pentru fiecare disciplină de studiu, cu **scopul** de a sprijini cadrele didactice pentru:

- reflecția și raportarea critică la modul în care s-a realizat activitatea didactică în perioada pandemiei;
- identificarea și măsurarea pierderilor în învățare la nivelul elevilor, corespunzătoare anului școlar 2021-2022;
- identificarea și implementarea celor mai potrivite măsuri pentru recuperarea rămănelor în urmă în învățare și pentru planificarea proiectarea activităților de predare-învățare-evaluare în anul școlar 2021-2022.
- consultarea materialelor didactice informatizate precum:

http://www.isj-db.ro/static/files/curriculum/religie_arte/2019_2020/RELIGIE_ON_LINE.pdf

„3 minute din ora de religie” - You Tube

Trinitas TV Ora de religie: Semaforul sentimentelor;

Ghidul avizat de MEC Repere metodologice pentru Religie, Editura Didactică și Pedagogică București 2020;

Programele școlare de Religie, în vigoare la momentul elaborării prezentului document, sunt

următoarele:

- programele școlare de Religie, clasa pregătitoare – clasa a II-a, aprobate prin OMEN nr. 3418/2013;
- programele școlare de Religie, clase a III-a – a IV-a, aprobate prin OMEN nr. 5001/2014;
- programele școlare de Religie, clasele a V-a – a VIII-a, aprobate prin OMEN nr. 3393/2017;
- programele școlare de Religie, clasele a IX-a – a XII-a, aprobate prin OMEN nr. 5230/2008.

Planificarea calendaristică este un document proiectiv care realizează asocierea dintre elementele programei școlare (competențe specifice și conținuturi), în cadrul resurselor de timp (număr de ore și de săptămâni) ale unui an școlar/ale unui semestru școlar. Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

1. asocierea dintre competențele specifice și conținuturi
2. stabilirea unităților de învățare
3. stabilirea succesiunii în care sunt parcurse unitățile de învățare
4. alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare

În contextul cadrului european al calificărilor:

Cunoștințele sunt descrise ca teoretice și/sau factuale. Cunoștințele sunt definite pe mai multe niveluri și se pot exprima prin următorii descriptori: **cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific, explicare și interpretare;**

Abilitățile sunt descrise ca fiind cognitive (implicând utilizarea gândirii logice, intuitive și creative) sau practice (implicând dexteritatea manuală și utilizarea de metode, materiale, unelte și instrumente). Abilitățile se pot exprima prin următorii descriptori: **aplicare, transfer și rezolvare de probleme, reflecție critică și constructivă, creativitate și inovare;**

Atitudinile reprezintă capacitatea dovedită de a aplica în mod autonom și responsabil, cunoștințele și abilitățile sale. În contextul Cadrului European al calificărilor, atitudinea descrie modul în care se raportează cel care învață la propria activitate, preponderent din perspectiva responsabilității și autonomiei.

Competențele specifice se formează în câteva săptămâni sau chiar luni;

Competențele generale se formează în câțiva ani (până la finalul unui ciclu de învățământ);

Competențele-cheie ajung să fie dezvoltate la nivel funcțional la terminarea învățământului obligatoriu.

COMPETENȚE GENERALE
Programa școlară pentru disciplina
RELIGIE - CULTUL ORTODOX
Clasele V-VIII

(aprobată prin O.M.E.N. Nr. 3393 / 28.02.2017)

1. Utilizarea
conceptelor specifice
religiei proprii, în
conexiune cu diferite
manifestări ale credinței

2. Manifestarea unui
comportament moral, în
viața personală și în
societate, în acord cu
valorile religioase

3. Raportarea experiențelor
din viața de zi cu zi la
principiile religioase, cu
respectarea identității și
diversității religioase

COMPETENȚE GENERALE

Programele școlare pentru disciplina RELIGIE - CULTUL ORTODOX
Clasa pregătitoare, Clasa I și Clasa a II-a, Clasa a III-a și Clasa a IV-a
aprobate prin O.M.E.N. Nr. 3418/19.03.2013 și Nr. 5001 / 02.12.2014

1. Aplicarea unor norme
de comportament specific
moralei religioase, în
diferite contexte de viață

2. Colaborarea cu copiii și
cu adulții din mediul
familiar, în acord cu
valorile religioase

3. Explorarea activă a unor
elemente din viața de zi
cu zi, din perspectiva
propriei credințe

COMPETENȚE GENERALE
Programa școlară pentru disciplina
RELIGIE - CULTUL ORTODOX
Clasele IX-XII
(aprobată prin O.M.E.N. Nr. 5230 / 01.09.2008)

1. Definierea specificului propriei credințe în raport cu alte credințe și convingeri.

2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare

3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente

4. Aplicarea învățaturii de credință în viața personală și a comunității.

5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Programa școlară pentru *disciplina religie - la toate cultele* reprezintă o ofertă curriculară pentru învățământul preuniversitar. Disciplina este prevăzută în *planul-cadru de învățământ*, la nivelul *ariei curriculare Om și societate*, având un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar, în conformitate cu *Planurile-cadru de învățământ pentru învățământul gimnazial* aprobate prin OMENCS nr. 3590/05.04.2016.

Programa disciplinei *Religie* este elaborată potrivit modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe. Construcția programei este realizată astfel încât să contribuie la dezvoltarea profilului de formare al elevului, prin raportare la cerințele exprimate în *Legea educației naționale nr. 1/2011* cu completările și modificările ulterioare, precum și prin raportare la caracteristicile de dezvoltare ale elevilor.

Structura programei școlare de Religie include, pe lângă nota de prezentare, următoarele elemente:

- *Competențe generale;*
- *Competențe specifice și exemple de activități de învățare;*
- *Conținuturi;*
- *Sugestii metodologice.*

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte diverse.

Competențele generale vizează achizițiile elevului dobândite la ora de *Religie* pe parcursul întregului învățământ preuniversitar. Acestea contribuie în mod direct la realizarea profilului de formare al elevului și reflectă în mod adecvat specificul domeniului educației religioase.

Competențele generale specifice programei de religie sunt:

- *Utilizarea conceptelor specifice religiei proprii, în conexiune cu diferite manifestări ale credinței;*
- *Manifestarea unui comportament moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase;*
- *Raportarea experiențelor din viața de zi cu zi la principiile religioase, cu respectarea identității și diversității religioase.*

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale și se formează pe durata unui an școlar. Acestea sunt adaptate la nivelul de dezvoltare al elevilor, facilitând orientarea evaluării performanței acestora și totodată oferă cadrul pentru proiectarea demersului didactic.

Pentru dezvoltarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare variate, cu rol de orientare a strategiilor didactice ce urmează a fi dezvoltate de profesori. Acestea valorifică contexte de învățare formală, nonformală și informală, vizează activitatea elevilor (nu a profesorului) și au rol de a stimula participarea activă a acestora la propria învățare. Profesorul are libertatea să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare.

Conținuturile învățării constituie decupaje didactice relevante, necesare elevilor pentru dobândirea competențelor specifice. Listele de competențe specifice și de conținuturi sunt elaborate de către fiecare cult, permițând orientarea către teme relevante pentru fiecare dintre

acestea. Conținuturile au fost concepute în spirit *inter-confesional* și *inter-religios*, în concordanță cu principiile deontologice și psihopedagogice actuale.

Sugestiile metodologice oferă clarificări pentru elementele de noutate ale programei și includ exemple de strategii didactice, repere pentru proiectarea demersului didactic, precum și elemente de evaluare continuă. De asemenea, sugestiile metodologice fac trimitere la o diversitate de contexte de învățare și la modalități de personalizare a demersului didactic (prin referiri la interesele speciale de cunoaștere, specificul diferitelor comunități, adaptarea la nevoi speciale de învățare).

Abordarea conținuturilor presupune o atitudine flexibilă a profesorului de religie, prin accentul pus pe: valorificarea experiențelor de viață ale elevilor; accentuarea caracterului aplicativ al conținuturilor; abordări diferențiate ale conținuturilor învățării, în acord cu experiențele elevilor și cu contextul social în care trăiesc aceștia; realizarea de conexiuni între *religie și alte discipline de studiu*.

Pentru a asigura un *cadru coerent în predarea Religiei*, programa școlară propune un set de elemente comune pentru toate cultele din România care au drept de predare a propriei religii în sistemul de învățământ: *lista competențelor generale*, o parte dintre *competențele specifice* și o serie de *exemple de activități de învățare* și partea generală a *sugestiilor metodologice*.

Centrarea pe aspecte practice, pe valorificarea experiențelor de viață ale copilului - la nivelul fiecărei clase, programele prezintă o ofertă curriculară care include nu doar aspecte de învățatură creștină, ci și un ansamblu consistent de elemente de morală religioasă aplicată și aspecte de viață comunitară.

Exemplele de activități de învățare sunt diversificate, valorifică contexte de învățare formală, nonformală și informală, pun accent pe valorificarea experiențelor de viață ale elevilor, facilitând contexte semnificative de învățare pentru viața reală.

Programa permite *abordări diferențiate* ale conținuturilor învățării, în acord cu experiențele elevilor și cu contextul social în care trăiesc aceștia; realizarea de conexiuni între *religie și alte discipline de studiu* și au rol de a stimula participarea activă a elevilor la propria învățare.

Atât prin competențele generale și specifice, cât și prin elemente de conținut, programa propune o *orientare axiologică* spre un ansamblu de valori semnificative, precum: respect pentru celălalt, iubire, încredere, ajutoare și sprijin, optimism, perseverență.

Etapele acestui proces:

- *Au fost organizate grupuri de lucru formate din persoane cu experiență în elaborarea de programele școlare.*
- *S-au elaborat primele drafturi de resurse școlare (1 pagina/activitate didactica = 8 pagini) pana la data de 21 august.*

Resursele de învățare pentru elevii de clasa a V-a

Procesul de elaborare a resurselor de învățare pentru elevii de clasa a V-a (resurse care urmează să fie aplicate în primele 8 săptămâni ale anului școlar 2017-2018) a fost inițiat pornind de la proiectarea demersului didactic.

Autorii unei resurse sunt într-o situație diferită de cea a autorilor de manual. Manualul este un produs curricular conceput pe baza programei școlare, în ansamblul ei, constituind principala resursă didactică menită să susțină învățarea. Spre deosebire de autorii de manuale care concretizează într-un manual (document) întreaga programă școlară, autorii unei resurse vizează o etapă din programa stabilită pentru un an școlar. Acest lucru implică structurarea și *alegerea unităților de învățare care acoperă aproximativ un sfert din programa școlară.* Acestea vor fi selectate în moduri diferite, de la o programă școlară la alta, în funcție de specificul fiecăreia dintre acestea: logica domeniului epistemologic, respectiv logica demersului didactic în relație cu competențele specifice din programa școlară.

Proiectarea demersului didactic, pentru o unitate de învățare, începe cu lectura personalizată a programei școlare. Lectura se realizează în succesiunea următoare: de la competențe generale la competențe specifice și la conținuturi, de la acestea din urmă la activități de învățare. Din punct de vedere formal, proiectul unei unități de învățare poate fi realizat potrivit modelului de mai jos:

Conținuturi (detalieri)	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
<i>se menționează detalieri de conținut care explicitiază anumite parcursuri</i>	<i>se precizează numărul criterial al competențelo r specifice din programa școlară</i>	<i>vizate/recomand ate de programa școlară sau altele adecvate pentru realizarea competențelor specifice</i>	<i>se precizează resurse de timp, de loc, material didactic, forme de organizare a clasei</i>	<i>se menționează metodele, instrumentele sau modalitățile de evaluare utilizate</i>

Pornind de la proiectul unei unitati de invatare, au fost elaborate **resursele pentru elevi**, dupa modelul:

<p><i>Titlul unității de învățare:</i></p> <p><i>Titlul lecției:</i></p> <p><i>Contextul activității și elemente de conținut:</i></p> <p><i>Activități și aplicații (în clasă):</i></p> <p><i>Evaluare/auto-evaluare:</i></p> <p><i>Activități și aplicații (pentru acasă), opțional:</i></p> <p><i>Corelații cu alte domenii (opțional):</i></p>
--

În elaborarea unei resurse pentru elevi s-au luat în considerare următoarele **aspecte**:

- definirea unui context de învățare motivant pentru elevi, care permite exersarea unei varietăți de abilități (în perspectiva dezvoltării competențelor cheie);
- un punct de acces (care declanșează interesul pentru învățare și/ sau tema în discuție, de exemplu: un text, clip video, audiotext, o situație reală/ imaginată, un caz, o diagramă, o hartă, un tabel, o imagine etc.).

Contextul de învățare trebuie sa fie:

- *motivant* (stârnește interesul elevului, declanșează bucuria de a învăța, atrage elevul în explorarea domeniului respectiv, în acord cu lumea în care trăim, cu experiențele culturale și religioase ale elevului);
- *generos* pentru structurarea achiziției elevului (oferă spațiu suficient pentru exersarea unui anumit tip de operare, permite o diferențiere în elaborarea sarcinilor de învățare pe niveluri de performanță diferite, oferă posibilitatea antrenării mai multor competențe);
- *adecvat* nivelului de vârstă.

Recomandăm *identificarea unor sarcini de lucru* (potrivit competenței specifice din proiectul unității de învățare) și elaborarea acestora într-un limbaj clar și accesibil elevilor.

Sarcina de lucru:

- implică o viziune centrată pe nevoile celui care învață (nu pe exemplul standard din tratatele academice);
- vizează o competență specifică din programa școlară (și nu doar conținuturi; o sarcină de lucru centrată doar pe conținuturi nu este adecvată pentru aplicarea noului curriculum);
- este distinctă, nerepetitivă în raport cu alte sarcini de lucru;
- este construită de la simplu la complex pentru a se adecva unui registru variat de ritmuri de învățare ale elevilor;
- este însoțită de suporturi necesare rezolvării (de exemplu: imagini, fișe de lucru, obiecte, jetoane, tabele, desene, ilustrații diverse, link de accesat cu ajutorul tabletei/calculatorului).
- este parte a unei secvențieri care o conectează în mod firesc cu precedenta și următoarea (deși distincte, sarcinile de lucru nu ar trebui să fractureze un continuu al explorării realizate de elev, de clasă);
- este deschisă pentru a fi realizată de elevi cu ritmuri și profiluri diferite de învățare;
- este exprimată clar, concis, la obiect, într-un limbaj accesibil;
- este explicită forma de lucru recomandată.

Între sarcinile de lucru se pot intercala *sarcini de lucru cu specific de evaluare* - se va menționa modalitatea obiectivă prin care se realizează aprecierea. Se pot utiliza și enunțuri simple metacognitive/ autoevaluative.

Sarcina de lucru cu specific de evaluare:

- vizează niveluri de performanță în cadrul unei competențe specifice;
- include un barem, o formă obiectivă de apreciere care să permită utilizarea aceleiași unități de măsură pentru toți elevii;
- permite oferirea rapidă de feedback;
- vizează mai multe tipuri de operare în ansamblul unității de învățare;

Elaborarea de **sarcini de lucru pentru acasă**, consonante cu noul curriculum și potrivite pentru aprofundarea / exersarea abilităților/ conceptelor vizate. Această componentă are rolul de a reconsidera tema pentru acasă dintr-o perspectivă motivantă și a învățării autentice.

Sarcina de lucru pentru acasă:

- *este stimulativă pentru elev (tema nu trebuie să fie o corvoadă);*
- *vizează aspecte deja antrenate la clasă;*
- *permite rezolvarea într-o manieră personală, adaptată ritmului de învățare, profilului cognitiv, particularităților de vârstă;*
- *poate fi realizată de către elev cu resursele de care dispune*

Considerații generale cu privire la *noile programe de religie pentru gimnaziu*

Programele de religie pentru gimnaziu au ca element inovativ atât componente care sunt comune noii generații de programe, cât și componente care sunt specifice educației religioase.

- *Elementul definitoriu pentru toate programele de gimnaziu îl reprezintă re poziționarea competențelor în raport cu conținuturile și cu propunerile de activități de învățare.* Pornind de la constatarea că elementul fundamental în atingerea performanței în dobândirea de competențe îl reprezintă activitățile de învățare, noua generație de

programe întărește legătura dintre competențele de dobândit și posibilele demersuri în practica educațională. Modelul de derivare a competențelor specifice din competențele generale oferă profesorilor și posibilitatea de adecvare la situația concretă a metodelor de predare-învățare, astfel încât pentru fiecare competență să fie propuse demersuri ce pot fi adaptate unor paliere diferite de achiziții precedente.

- *Competențele specifice au fost elaborate ținând cont de ansamblul ciclului de școlaritate, fapt ce asigură o coerență și pe verticală a predării disciplinei religie, la toate cultele. Ținând cont de complexitatea competențelor ce trebuie dobândite în ciclul gimnazial și de nevoia de măsurare a progresului în învățare, proiectarea programei pornind de la ideea unei continuități ce depășește un an școlar contribuie la acomodarea unor ritmuri și stiluri diferite de învățare și la stimularea evaluării.*
- *Conținuturile, la rândul lor, au fost astfel gândite încât să răspundă unui spectru cât mai larg de posibile trasee de parcurgere a materiei, profesorul având posibilitatea de a selecta acele conținuturi care să susțină cel mai bine demersurile de predare-învățare adecvate atingerii competențelor vizate. În selecția conținuturilor s-au avut în vedere experiențele cotidiene de cunoaștere ale copiilor raportate la vârsta acestora în ciclul gimnazial (10/11 - 14/15 ani), precum dezvoltarea structurilor de gândire ale acestora.*
- *Un alt element novator constă în faptul că **noile programe de religie** îi invită pe profesori să-și asume libertatea de a-și proiecta lecțiile, de a organiza/reorganiza conținuturile/studiile de caz enunțate în programă, în funcție de logica demersului didactic individual și de adecvarea la competențele specifice vizate spre dezvoltarea elevilor. De asemenea, prin programă se solicită cadrelor didactice ca utilizarea conținuturilor și a studiilor ca caz să propună abordări și din perspectiva educației moral-civice.*

În ceea ce privește modalitățile de abordare eficientă a noilor programe trebuie avut în vedere *lecturarea personalizată a programei, prin care:* **a)** profesorul are dreptul și responsabilitatea de a lua decizii asupra parcursului de învățare pe care-l consideră adecvat elevilor cu care lucrează, în funcție de mediul în care funcționează școala și de resursele didactice de care dispune și **b)** profesorul va studia cu atenție programa pentru a stabili corelațiile între competențele specifice și conținuturi.

În cadrul programei școlare pentru religie (pentru toate cultele), fiecărei competențe generale îi sunt asociate competențele specifice, iar atingerea acestora se realizează cu ajutorul conținuturilor stabilite de programă, precum și al activităților de învățare.

- *Elementele din programă* care au caracter obligatoriu pentru profesor sunt *competențele (generale și specifice) și conținuturile*. *Activitățile de învățare* reprezintă exemple oferite de autorii programei, dar nu au caracter de obligativitate. Profesorul are libertatea de a utiliza acele activități de învățare pe care le consideră adecvate pentru atingerea competențelor prevăzute.
- Pentru o abordare serioasă a programei profesorul este invitat să conceapă planificarea calendaristică, documentul administrativ ce se realizează la începutul anului școlar pentru fiecare disciplină de învățământ și care asigură parcurgerea ritmică a conținuturilor și atingerea competențelor prevăzute de programa școlară.

De reținut că în realizarea *planificării calendaristice* trebuie avute în vedere cele 4 etape: a) *realizarea asocierilor dintre competențele specifice și conținuturi;*

b) organizarea conținuturilor în unități de învățare;

c) stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare;

d) alocarea timpului necesar pentru parcurgerea fiecărei unități de învățare.

Alături de *planificarea și proiectarea unităților de învățare (macro proiectare)* trebuie avută în vedere și micro proiectarea prin realizarea *proiectelor didactice*, pentru fiecare lecție. Nu trebuie uitat că în abordarea demersurilor didactice profesorul are datoria să citească și să esențializeze nota de prezentare și sugestiile metodologice ale programei care îl familiarizează, pe de o parte cu filozofia și principiile de realizare ale acesteia, cât și cu sugestiile de abordare și contextualizare practică ale componentelor sale.

Programa urmărește, printre altele, dezvoltarea competenței generale a interculturalității (în care un rol important să revină diversității religioase cu respect față de drepturile omului, fără a leza demnitatea vreunei ființe umane), competențele specifice privind sensibilizarea față de diversitate, abilitatea de a comunica și a intra în dialog, de a trăi împreună cu ceilalți, de a munci în echipă, învățarea prin cooperare, comunicarea empatică, rezolvarea pașnică a conflictelor,

creșterea stimei de sine, a capacității de a explora credințe, practici și simboluri, precum și a gândirii critice și a reflecției.

În acord cu cele prezentate mai sus, între *finalitățile de natură axiologică* urmărite prin studiul disciplinei religie, enumerăm ca fundamentale următoarele valori și atitudini: conștientizarea rolului învățăturilor religioase în viața personală și a comunității, dezvoltarea respectului față de cele sfinte, asumarea propriei identități religioase, responsabilitate în exercitarea drepturilor și obligațiilor ce decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.), respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri, grija față de aproapele.

REPERE METODOLOGICE PENTRU CLASA A X-A

• SCOP

Ca o continuare a acestui demers, documentul de față, Repere metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a, are ca scop sprijinirea profesorilor care predau Religia la nivelul învățământului liceal, pentru aplicarea programelor școlare de clasa a X-a în anul școlar 2022-2023.

• PREMISE

Premisele de la care a pornit elaborarea reperelor metodologice constau în următoarele aspecte:

- centrarea pe competențe ca element organizator al programelor școlare de învățământ primar, gimnazial și liceal;
- existența unui profil de formare al absolventului fiecărui nivel de învățământ (primar/gimnazial/liceal);
- susținerea unor abordări flexibile a curriculumului, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare la caracteristicile, nevoile de învățare și interesele de cunoaștere ale elevilor;
- promovarea unor instrumente de lucru unitare pentru activitatea didactică.

• STRUCTURĂ

Pentru a răspunde scopului propus, **documentul Repere metodologice** pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a în anul școlar 2022-2023 debutează cu Introducere și este structurat pe cinci capitole, care abordează, pentru fiecare cult în parte, următoarele aspecte:

I. Evaluarea inițială a competențelor elevilor la debutul clasei a X-a – pentru a sprijini profesorii să construiască modalități eficiente și adaptate de evaluare a competențelor pe care le-au dobândit elevii prin studiu Religiei până la finalizarea clasei a IX-a;

II. Planificarea calendaristică ca instrument unitar de lucru – pentru a oferi modele și exemple unitare de lucru în proiectarea activității didactice;

III. Activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice – pentru a oferi profesorilor idei, exemple și sugestii de construire a unor contexte de învățare semnificativă la disciplina Religie;

IV. Utilizarea tehnologiilor și a resurselor digitale – pentru a evidenția avantajele pe care digitalul le aduce în planul predării-învățării-evaluării la disciplina Religie și pentru a oferi o serie de exemple și resurse de lucru;

V. Aplicarea contextualizată a programelor școlare – pentru a oferi o serie de recomandări privind adaptarea demersului didactic la aspecte și condiții specifice cu care profesorul de Religie se poate confrunta în activitatea cu elevii.

- **PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ**

Instrumentele de proiectare didactică – planificarea calendaristică, proiectul unității de învățare – reprezintă documente proiective care realizează asocierea dintre elementele programei școlare (competențe specifice și conținuturi) și cadrul de realizare a acestora, în condițiile resurselor de timp ale unui an școlar (număr de ore și de săptămâni).

Acestea nu trebuie să reprezinte o activitate formală, de elaborare a unor documente cu utilitate scăzută în practica școlară, ci trebuie gândite ca instrumente utile, realiste și eficiente, care să ducă la creșterea relevanței și eficienței activității de predare-învățare-evaluare.

Proiectarea demersului didactic la disciplina Religie se realizează prin raportare la programa școlară și presupune următoarele etape:

- ✓ lectura integrală și personalizată a programei școlare de Religie;

- ✓ elaborarea planificării calendaristice;
- ✓ proiectarea unităților de învățare.

- **Lectura integrală și personalizată a programei școlare**

Activitatea de proiectare didactică necesită ca profesorul de Religie să aibă o bună cunoaștere a programei școlare, prin:

→ lectura integrală a programei școlare – Atenție: A nu se citi doar lista de conținuturi! A nu se citi doar programa de clasa a X-a! Lectura integrală a programei presupune ca profesorul să citească **toate componentele programei școlare** și să înțeleagă structura și logica internă a acesteia, rolul fiecărei componente și relația dintre acestea.

→ lectura personalizată a programei școlare – Atenție: a nu se copia planificarea în forme identice din alte surse! Lectura personalizată a programei necesită contextualizarea aplicării acesteia la specificul elevilor cu care lucrează fiecare profesor

(nivel de pregătire, identitate religioasă, experiențe de viață ale elevilor cu relevanță pentru domeniul educației religioase, specificul social și religios al comunității etc.).

- **Activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice: exemplificări.**

O activitate de învățare reprezintă:

- ✓ o modalitate de organizare a activității didactice pentru a dezvolta o anumită competență specifică la nivelul elevilor;
- ✓ o modalitate concretă de implicare a elevului într-un ansamblu de sarcini de lucru, cu relevanță directă pentru competența vizată.

Proiectarea unei activități de învățare pentru ora de Religie pornește de la întrebări precum:

- Pentru ce competențe cheie aleg activitatea de învățare?
- Cum proiectez sarcinile de învățare în vederea dezvoltării competențelor vizate?
- Ce modalități de organizare a învățării voi alege, în relație cu conținuturile vizate și cu resursele de care dispun?
- Cum voi asigura implicarea activă a elevilor în sarcinile propuse?

- Cum voi adapta activitatea la nevoile de cunoaștere și la interesele elevilor mei?
- Cum voi adapta activitatea la specificul cultului, la specificul comunității religioase în care trăiesc elevii?
- Cum voi valorifica experiențele personale ale elevilor, cu relevanță pentru domeniul educației religioase?

Chiar dacă actualele **programe școlare pentru clasa a X-a nu includ activități de învățare asociate competențelor** (așa cum sunt prevăzute în programele școlare pentru învățământul primar și gimnazial), profesorii de liceu au experiența planificării activităților de învățare și a integrării lor în demersul didactic, prin intermediul documentelor de proiectare a unităților de învățare pe care le utilizează.

În vederea identificării și proiectării activităților de învățare, recomandăm:

- ✓ valorificarea sugestiilor metodologice din programele școlare de clasa a X-a;
- ✓ utilizarea exemplelor oferite de alte lucrări de referință care abordează modul în care pot fi proiectate activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice, precum: Reperele metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a în anul școlar 2021-2022 (care au sprijinit continuitatea cu procesul educațional desfășurat în gimnaziu) și Reper metodologice pentru consolidarea achizițiilor din anul școlar din anul 2019-2020 (care cuprind exemple elaborate pentru toate clasele și toate disciplinele de studiu și își mențin valabilitatea și în anul școlar 2022-2023).

Utilizarea tehnologiilor și a resurselor digitale

Pentru a urmări dezvoltarea competențelor specifice din programa școlară de Religie corespunzătoare clasei a X-a, profesorul are nevoie de competențe pentru a utiliza tehnologiile și resursele digitale:

- ✓ ca mijloace de comunicare didactică;
- ✓ ca modalități de structurare a proceselor de predare-învățare-evaluare în forme și modalități inovative și flexibile, cu resurse variate.

Integrarea optimă, critică și creativă a tehnologiilor și resurselor digitale în procesul educațional permite o mai bună centrare pe elev și facilitează strategii didactice inovative (ex. clasa inversată/flipped classroom, învățarea bazată pe proiect), care:

- ✓ implică elevul în activități de învățare diversificate;
- ✓ facilitează accesul la o varietate de resurse informaționale;

Exemple:

Pentru identificarea, selectarea și adaptarea resurselor digitale de învățare, precum și pentru partajarea resurselor elaborate de profesori, recomandăm:

- <http://red-religie.ro/>
- <https://e-religie.ro/>
- <https://digital.educared.ro/>
- <https://digitaledu.ro/>
- <https://www.eduapps.ro/resurse-educationale/>

Prin utilizarea portofoliilor digitale de învățare (personale/de grup), se oferă ocazii pentru auto-reflecție și dezvoltarea metacogniției, iar pentru profesori și părinți se oferă informații utile despre progresul în învățare al elevilor și nevoile specifice de sprijin în învățare.

Dintre ghiduri disponibile online pentru utilizarea portofoliilor online pentru învățare, se recomandă <https://www.elearning.ro/utilizarea-portofoliului-digitalde-catre-elevi>

- ✓ permit abordarea unor sarcini de învățare care se bazează pe comunicarea între elevi și lucrul pe grupe;
- ✓ cresc implicarea și autonomia elevului în propria învățare;
- ✓ asigură premise pentru transferul achizițiilor de învățare în noi contexte.

Aplicarea contextualizată a programelor școlare

Adaptarea activităților de învățare/evaluare pentru acești elevi poate presupune:

- ✓ utilizarea unor resurse de învățare cu grad mare de atractivitate, interactivitate/RED, care să vizeze în special competențe la nivel atitudinal și comportamental, corelate cu valorile religioase;
- ✓ eliminarea unor itemi cu nivel de dificultate amplu;
- ✓ construirea altor itemi specifici cu nivel mai redus de dificultate;
- ✓ oferirea unor modele de rezolvare a itemilor, cu rol de orientare și sprijin;
- ✓ asigurarea unui timp mai amplu de rezolvare a unei sarcini de lucru pentru elevii cu cerințe speciale, comparativ cu restul clasei.

Activitățile remediale pot fi organizate în situațiile în care profesorul a identificat nivelul precar al achizițiilor elevului:

- ✓ în urma rezultatelor obținute la evaluarea inițială de la începutul clasei a X-a;
- ✓ în urma evaluărilor sumative de la finalul unităților de învățare;
- ✓ atunci când profesorul observă că progresul în învățare, ca urmare a evaluărilor formative, este prea lent;
- ✓ atunci când elevul conștientizează că are nevoie de sprijin și îl solicită.

Un climat de învățare pozitiv

Profesorii pot contribui la crearea unui climat de învățare pozitiv, care să promoveze competențele socio-emoționale, prin strategii specifice:

- ✓ acordarea de feedback pozitiv și constructiv elevilor;
- ✓ implicarea elevilor în rezolvarea de sarcini provocatoare în planul învățării;
- ✓ promovarea siguranței și interacțiunilor suportive cu elevii;
- ✓ organizarea și gestionarea explicită a clasei, prin reguli corecte și coerente;
- ✓ promovarea relațiilor de susținere între elevi, prin care dau dovadă de preocupare unii față de alții, rezolvă constructiv conflictele și îi includ pe toți colegii în activitate;

- ✓ organizarea de consultări frecvente între profesor și elevi în timpul activităților de învățare;
- ✓ organizarea unor variate contexte de lucru în care elevii colaborează în grupuri;
- ✓ utilizarea de evaluări colaborative, inclusiv autoevaluarea și evaluarea între colegi.

Legea Educației Naționale, nr. 1/2011, Titlul II, Cap. I, art. 18, al. 1-3

(1) Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii.

(2) Înscrierea elevului pentru a frecventa orele de religie se face prin cerere scrisă a elevului major, respectiv a părintelui sau a tutorelui legal instituit pentru elevul minor. Schimbarea acestei opțiuni se face tot prin cerere scrisă a elevului major, respectiv a părintelui sau a tutorelui legal instituit pentru elevul minor. În cazul în care elevul nu frecventează orele de religie, situația școlară se încheie fără disciplina Religie.

(3) Disciplina Religie poate fi predată numai de personalul didactic calificat conform prevederilor prezentei legi și abilitat în baza protocoalelor încheiate între Ministerul Educației și cultele religioase recunoscute oficial de stat.

ORDIN nr. 3.218 din 16 februarie 2018

pentru modificarea Metodologiei de organizare a predării disciplinei Religie în învățământul preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministrului educației și cercetării științifice nr. 5.232/2015. La articolul 3, alineatul (5) va avea următorul cuprins:

"(5) Cererea depusă conform alin. (1) este valabilă pe toată perioada de școlarizare în învățământul preuniversitar sau până la schimbarea opțiunii..."

Structura anului școlar 2022 – 2023

Ordinul ME nr. 3.505/31.03.2022 privind structura anului școlar 2022 -2023

Poate fi accesat la adresa: https://www.edu.ro/structura_an_scolar_2022_2023

Anul școlar 2022 - 2023 se structurează astfel:

cursuri: luni, 5 septembrie 2022 - vineri, 21 octombrie 2022;

vacanță: sâmbătă, 22 octombrie 2022 - duminică, 30 octombrie 2022;

cursuri: luni, 31 octombrie 2022 - joi, 22 decembrie 2022

vacanța de iarnă: vineri, 23 decembrie 2022 - duminică, 8 ianuarie 2023;

cursuri: luni, 9 ianuarie 2023 - vineri, 3 februarie 2023, respectiv vineri, 10 februarie 2023, sau vineri, 17 februarie 2023, la decizia inspectoratelor școlare județene/al Municipiului București, după caz;

vacanță: o săptămână, la decizia inspectoratelor școlare județene/al Municipiului București, în perioada 6 - 26 februarie 2023;

cursuri: luni, 13 februarie 2023, respectiv luni, 20 februarie 2023, sau luni, 27 februarie 2023, la decizia inspectoratelor școlare județene/al Municipiului București, după caz, până joi, 6 aprilie 2023;

vacanța de Paște: vineri, 7 aprilie 2023 - marți, 18 aprilie 2023;

cursuri: miercuri, 19 aprilie 2023 - vineri, 16 iunie 2023;

vacanță: sâmbătă, 17 iunie 2023 - duminică, 3 septembrie 2023.

În ziua de 5 octombrie (Ziua internațională a educației și în zilele nelucrătoare/de sărbătoare legală prevăzute de lege și de contractul colectiv de muncă aplicabil nu se organizează cursuri.

Programul național „Școala altfel“ și Programul „Săptămâna verde“ se desfășoară în perioada 27 februarie - 16 iunie 2023, în intervale de câte 5 zile consecutive lucrătoare, a căror planificare rămâne la decizia unității de învățământ. Derularea celor două programe nu se planifică în același interval de cursuri (modul de învățare).

Clasele din învățământul liceal - filiera tehnologică, din învățământul profesional și din învățământul postliceal organizează activități de instruire practică în perioadele dedicate programelor „Școala altfel“ și „Săptămâna verde“.

PROGRAME ȘCOLARE

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

<https://rocnee.eu/index.php/curriculum>

<https://rocnee.eu/index.php/dcee-oriz/curriculum-oriz/programe-scolare-front>

<https://rocnee.eu/index.php/dcee-oriz/curriculum-oriz/planuri-cadru-actuale>

<https://rocnee.eu/index.php/dcee-oriz/curriculum-oriz/planuri-cadru-actuale>

<https://rocnee.eu/index.php/manuale-scolare>

<https://rocnee.eu/index.php/auxiliare-didactice>

<http://programe.ise.ro/>

<http://programe.ise.ro/Actuale/Programeinvigoare.aspx>

<https://rocnee.eu/index.php/examene>

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

<http://subiecte.edu.ro/2022/>

<https://rocnee.eu/index.php/dcee-oriz/curriculum-oriz/programe-scolare-front/ordine-programe-titularizare-si-definitivat-2020-2021>

VOR FI ACTUALIZATE

<http://subiecte.edu.ro/2022/titularizare/>

<http://titularizare.edu.ro/2022/>

<http://subiecte.edu.ro/2022/definitivare/index.html>

<http://definitivat.edu.ro/2022/>

Apeluri

<https://rocnee.eu/index.php/d-c-e-e>

<https://rocnee.eu/index.php/transparenta-institutionala-oriz/proiecte/standev-154514>

„Standardizare și evaluare unitară pentru sistemul de educație preuniversitar – STANDEV” -
Cod SMIS 2014+ 154514

<https://www.edu.ro/olimpiade-si-concursuri>

Repere metodologice 2022

<https://rocnee.eu/index.php/curriculum/reperemetodologice2022>

<https://rocnee.eu/images/rocnee/fisiere/curriculum/repere%20metodologice%2022-23/REPERE METODOLOGICE RELIGIE CULTE 2022 2023 1.pdf>

<https://www.edu.ro/repere-metodologice-aplicare-curriculum-clasa-ix-an-scolar-2021-2022>

<https://isj.vs.edu.ro/download/Repere-metodologice-Religie-1-216-Final-BT-3-septembrie-2020.pdf>

Mijloace de învățământ

<https://www.edu.ro/auxiliare-didactice>

Manuale si auxiliare didactice

<https://rocnee.eu/index.php/manuale-scolare>

<https://rocnee.eu/index.php/auxiliare-didactice>

Olimpiade si concursuri

- <https://www.edu.ro/olimpiade-si-concursuri>

ORDIN nr. 4183 din 4 iulie 2022 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar

CAPITOLUL III: Evaluarea copiilor/elevilor

Art. 104

(1) Instrumentele de evaluare se stabilesc în funcție de vârstă și de particularitățile psihopedagogice ale beneficiarilor primari ai educației și de specificul fiecărei discipline.

Acestea sunt:

a) evaluări orale;

b) teste, lucrări scrise;

c) experimente și activități practice;

d) referate;

e) proiecte;

f) probe practice;

g) alte instrumente stabilite de comisia pentru curriculum și aprobate de director sau elaborate de către Ministerul Educației/inspectoratele școlare.

(2) În învățământul primar, la clasele I-IV, în cel secundar și în cel postliceal, elevii vor avea la fiecare disciplină/modul, cu excepția celor preponderent practice, cel puțin două evaluări prin lucrare scrisă/test pe an școlar.

Art. 105

Testele de evaluare și subiectele de examen de orice tip se elaborează pe baza cerințelor didactico-metodologice stabilite de programele școlare, parte a curriculumului național.

Art. 106

(1) Rezultatele evaluării se exprimă, după caz, prin:

a) aprecieri descriptive privind dezvoltarea copilului - la nivelurile antepreșcolar, preșcolar și clasa pregătitoare;

b) calificative la clasele I-IV și în învățământul special care școlarizează elevi cu deficiențe grave, severe, profunde sau asociate;

c) note de la 1 la 10 în învățământul secundar și în învățământul.

Art. 106

(5) Elevii vor beneficia pe parcursul unui an școlar de cel puțin un plan individualizat de învățare, elaborat în urma evaluărilor susținute și după interpretarea rezultatelor de către cadrul didactic, care va fi folosit pentru consolidarea cunoștințelor, pentru întreprinderea unor acțiuni de învățare remedială și pentru stimularea elevilor capabili de performanțe superioare

Art. 107

(4) Numărul de calitative/note acordate anual fiecărui elev, la fiecare disciplină de studiu, este stabilit de cadrul didactic, în funcție de numărul unităților de învățare și de numărul săptămânal de ore prevăzut în planul-cadru. La fiecare disciplină numărul de calitative/note acordate anual este cu cel puțin trei mai mare decât numărul de ore alocat săptămânal disciplinei în planul-cadru de învățământ.

(6) Elevii aflați în situație de corigență vor avea cu cel puțin un calificativ/o notă în plus față de numărul de calitative/note prevăzut la alin. (4), ultimul calificativ/ultima notă fiind acordat/ă, de regulă, în ultimele trei săptămâni ale anului școlar.

Art. 110

(1) La clasele I-IV se stabilesc calitative anuale la fiecare disciplină de studiu.

(2) Pentru aceste clase, calificativul pe disciplină se stabilește astfel: se aleg două calitative cu frecvența cea mai mare, acordate în timpul anului școlar, după care, în perioadele de recapitulare și de consolidare a materiei, în urma aplicării unor probe de evaluare sumativă, cadrul didactic poate opta pentru unul dintre cele două calitative, în baza următoarelor criterii:

a) progresul sau regresul elevului;

b) raportul efort-performanță realizată;

c) creșterea sau descreșterea motivației elevului;

d) realizarea unor sarcini din programul suplimentar de pregătire sau de recuperare, stabilite de cadrul didactic și care au fost aduse la cunoștința părintelui, tutorelui sau reprezentantului legal.

Art. 111

(1) În învățământul primar, calitativele anuale la fiecare disciplină se consemnează în catalog de către învățătorul/institutorul/profesorul pentru învățământul primar/profesorul de specialitate. Calitativele la purtare se consemnează în catalog de către învățători/institutori/profesorii pentru învățământul primar.

(2) În învățământul secundar inferior, secundar superior și postliceal, mediile anuale pe disciplină/modul se consemnează în catalog de către cadrul didactic care a predat disciplina/modulul. Mediile la purtare se consemnează în catalog de profesorii diriginți ai claselor.

Art. 114

Participarea la ora de religie se realizează în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Art. 115

(1) Sunt declarați promovați elevii care, la sfârșitul anului școlar, obțin la fiecare disciplină de studiu/modul cel puțin media anuală 5/calificativul "Suficient", iar la purtare, media anuală 6/calificativul "Suficient".

(2) Elevii liceelor pedagogice, ai liceelor teologice și ai liceelor militare care obțin la purtare media anuală mai mică de 8 nu mai pot continua studiile la aceste profiluri. Acești elevi sunt

obligați să se transfere, pentru anul școlar următor, la alte profiluri/licee, cu respectarea legislației în vigoare și a regulamentelor de organizare și funcționare a unităților în cauză.

Resurse educaționale:

Proiectul CRED

<https://www.educared.ro/>

<https://digital.educared.ro/>

<https://digital.educared.ro/red-din-cred/red-primar>

<https://digital.educared.ro/red-din-cred/red-gimnaziu>

Platforme

<https://red-religie.ro/red/>

<https://e-religie.ro/>

Ora de religie – Trinitas

3 MINUTE DIN ORA DE RELIGIE

Discipline opționale / CDS religie

- Pregătiți pentru viață. Educație pentru viață și comunitate, Anexa 1 la O.M. nr. 5863/28.12.2017- primar și gimnaziu

- http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2018-progr/PRIM/Pregatiti%20pentru%20viata_Clasele%200-IV_opt.pdf

- http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2018-progr/GIMN/Pregatiti%20pentru%20viata_Clasele%20V-VIII_opt.pdf

- Mai întâi caracterul, Anexa 2 la O.M. nr. 5864/28.12.2017 - primar și gimnaziu

- http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2018-progr/PRIM/Mai_intai_caracterul_inv%20primar.pdf

- http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2018-progr/GIMN/Mai_intai_caracterul_inv.%20gimnazial.pdf

- Adolescență și autocunoaștere, Anexa 3 la O.M. nr. 5638/11.12.2017 – liceu

- http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2018-progr/LIC/Adolescenta%20si%20autocunoasterea_final.pdf

Informații din mediul online.

<http://patriarhia.ro/>

<https://patriarhia.ro/sectorul-teologic-educational-21/>

<https://basilica.ro/>- Agenția de știri a Patriarhiei Române

<https://ziarullumina.ro/> - cu suplimentul săptămânal Lumina educației

<https://doxologia.ro/>- portal ortodox